

Ohjeita opinnäytetöiden asetteluun

Oskari Opiskelija
Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Suomen kielen tutkinto-ohjelma
Kandidaatintutkielma/Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2017

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Suomen kielen tutkinto-ohjelma

SUKUNIMI, ETUNIMI: Tutkielman otsikko

Pro gradu -tutkielma/ Kandidaatintutkielma, x sivua + liitteet [kpl tai sivumäärä]
Helmikuu 2017

Tähän kirjoitetaan yhden sivun pituinen, suomenkielinen tiivistelmä tutkielman aiheesta. Loppuun lisätään lista avainsanoista [n. 3–5 kpl].

Tiivistelmän tulee sisältää soveltuvin osin seuraavat asiat:

- tutkimuskysymykset ja mahdolliset tutkimushypoteesit, tutkimuksen tavoitteet
- tutkimuksen rajaus
- tutkimusaineiston kuvaus
- tutkimuksessa käytetyt teoriat ja tutkimusmenetelmät ja
- tutkimuksen tulokset.

Avainsanat: tutkielma, typografia, ohje

SISÄLLYS (ESIMERKKI SISÄLLYSLUETTELOSTA)

1 TEKSTIN ASETTELU	4
1.1 Tutkielman osat	4
1.2 Tutkielman typografiasta	4
1.3 Kielenaines, taulukot ja kuvat	5
2 LÄHTEIDEN KÄYTTÖ JA MERKITSEMINEN	9
3 KOLMAS PÄÄLUKU	x
3.1 Ensimmäisen tason alaluku	x
3.2 Toinen alaluku	x
3.3 Mahdollinen kolmas alaluku	x
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 TEKSTIN ASETTELU

1.1 Tutkielman osat

Valmis kandidaatin- tai pro gradu -tutkielma sisältää leipätekstin lisäksi kansilehden, tiivistelmän, sisällysluettelon, lähdeluettelon, luettelon mahdollisista kuvioista ja taulukoista sekä liitteet. Ohjeet kansilehden aseteluun löytyvät yksikkömme tutkielmaohjeistuksesta, jonka mukaan on tehty myös tämän ohjeen kansilehti (ks. <http://www.uta.fi/ltl/opiskelu/kaytannot/tutkielmat.html>). Yksikön tutkielmaohjeistuksessa annetaan ohjeet myös tiivistelmän aseteluun. Tiivistelmä on lyhyt selostus työstäsi. Siitä on käytävä lyhyesti ilmi 1) tutkimuksesi aihe, 2) tutkimuskysymyksesi, 3) työsi teoreettinen viitekehys sekä 4) tärkeimmät tulokset ja niiden merkitys. Tiivistelmä sijoitetaan lopullisessa työssä heti kansilehden jälkeen ennen sisällysluetteloä. Mahdollinen luettelo kuvioista ja taulukoista sijoitetaan myös ennen sisällysluetteloä ja sitä tarvitaan, jos työssä on useampia taulukoita ja kuvioita (enemmän kuin viisi).

1.2 Tutkielman typografiasta

Fontiksi opinnäytetöihin sopii Times New Roman, ja leipätekstin fonttikoko on 12. Riviväli on 1,5. Ylä- ja alamarginaalit saavat olla 2,5 cm ja reunojen marginaalit 2 cm. Molemmat reunat tasataan ja käytetään tavutusta. Sivunumerot merkitään sivujen ylätunnisteeseen keskelle (kuten tässä dokumentissa). Näkyvä sivunumerointi alkaa ensimmäisestä pääluvusta siten, että sivuiksi lasketaan myös tiivistelmä ja sisällysluettelo sekä mahdolliset muut ensimmäistä päälukua edeltävät sivut, mutta näille sivuille ei laiteta numeroa näkyviin. Ensimmäinen näkyvä numero on siis esimerkiksi numero 3 sillä sivulla, jolta johdanto alkaa.

Otsikot numeroidaan ja aloitetaan vasemmasta reunasta. Alalukujen viimeisten numeroiden jälkeen ei tule pistettä (siis esim. 1.1, ei 1.1.). Päälukujen otsikoiden fonttikoko on 16, ja otsikot kirjoitetaan isoin alkukirjaimin ja lihavoituna. Ensimmäisen tason alalukujen otsikoiden fontti on lihavoitu 14 ja muiden alalukujen lihavoitu 12. Päälukujen ja ensimmäisen tason alalukujen otsikon jälkeen tulee tyhjä riviväli, samoin otsikon ja luvun ensimmäisen kappaleen väliin. Otsikoita seuraava riviväli on fonttikoon 12 mukainen. Rinnasteisia alalukuja on aina oltava vähintään kaksi (ei siis ainoastaan alalukua 2.1 vaan myös 2.2).

Kukin pääluku aloitetaan uudelta sivulta. Alaluvut sen sijaan alkavat samalta sivulta edellisen luvun kanssa, mikäli sivulla on riittävästi tilaa. Alaluvun otsikko ja yksinäinen orporivi kannattaa siirtää alkavaksi seuraavalta sivulta. Lukujen ensimmäiset kappaleet aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennystä. Muiden kappaleiden alkuun tulee yhden sarkainvälin sisennys (n. 1 cm), eikä kappaleiden väliin tule tyhjää riviä. Tutkielma rakentuu hyvin jäsennellystä ja vakuuttavasti argumentoivasta leipätekstistä. Toisinaan voi olla kuitenkin tarpeen esittää lisätietoja tai huomautuksia alaviitteenä¹.

1.3 Kielenaines, taulukot ja kuvat

Tekstin sisällä eli leipätekstissä esiintyvät kielenaineokset (esimerkiksi lauseet, sanat, päätteet, liitteet, äänneyhtymät, äänneet) kursivoidaan (*mänty*-nomini, *e*-loppuiset sanat, yksikön genetiivin sijapäätte *-n*). Jos merkitset kielenaineoksen virkkeen alkuun, kirjoita kielenaines pienellä alkukirjaimella. *mänty*-sanaa ei siis tarvitse kirjoittaa tässä isolla alkukirjaimella. Esimerkkilauseita ja muusta tekstistä poikkeavia tekstin osia, esimerkiksi pitkiä haastattelusitaatteja ja esimerkkiryhmiä, on hyvä sisentää. Tällöin kielenaineoksia ei osoiteta kursivoinnilla eikä sitaatteja lainausmerkeillä, vaan sisennys riittää erottamaan ne muusta tekstistä. Sisennetyssä tekstinosassa riviväli on 1 ja fonttikoko 10, kuten tässä alla olevassa sitaattiesimerkissä.

Ammattialojen kielenkäyttö poikkeaa yleiskielestä etupäässä sanastoltaan. Mm. juridisessa kielenkäytössä ja laajemminkin virkakielessä on myös lauserakenne pyrkinyt poikkeilemaan yleiskielessä tavanomaisesta. Yhä suurempi osa erityisalojen keskeisistä ilmaisukeinoista alkaa toisaalta kuulua yleiskielen ilmaisuväriin, eikä siksi voidakaan vetää tarkkaa rajaa yleiskielen ja erityisalojen kielen sanaston välille. (Itkonen 2002: 9.)

Jos sitaattien tai esimerkkiryhmien jälkeen alkaa uusi kappale, se sisennetään normaaliin tapaan. On hyvä huomata, että lyhyet suorat sitaatit merkitään kuitenkin lainausmerkeillä, esimerkiksi ”all grammars leak” (Sapir 1921). Sisennetyissä kielenaineesimerkeissä voit osoittaa tutkimuksesi keskiössä olevan ilmiön esimerkiksi lihavoinnilla. Esimerkiksi: ”Kuten esimerkeistä (1–3) nähdään, koloratiivirakenne on kaksiverbinen ilmaustyyppi.”

- (1) kum **männät tohottoa** ja aattelee omija ajatuksijaa (DMA, Luhanka)
- (2) sitte, hevoseet **käyrä lonti** omaa aikaansa ja miehet sitte tuota peräsä (LA, Veteli)
- (3) kun se pitkä puu sinneh hankeej **jutkahti kuatuan** ni siinäpä sitä ol'liit tosinnaam perkkoomista (LA, Nilsia)

¹ Tähän tyyliin. Käytä alaviitteitä kuitenkin harkiten ja pohdi, kuuluisiko alaviitteen asia leipätekstiin tai voisiko koko asian jättää sanomatta, sillä toistuvat alaviitteet tekevät tekstin lukemisesta raskasta. Jos käytät alaviitteitä, kirjoita ne fonttikoolla 10, kuten tässä.

Jos työssäsi on esimerkkikatkelmia puhutun kielen litteraateista, voit käyttää esimerkeissä haluamaasi fonttia sen mukaan, mikä on tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi keskustelun-analyttisissä litteraatioissa käytetään usein *courier*- tai *courier new* -fonttia, kuten esimerkissä (4).

Esimerkki (4), Ymmärrystarjokas

S: sit mul on noita tietokonepelejä nii myydään
viidestä kymmeneen< (.) <viiskyt viiva
kaheksyt prosenttia alennusta.>
(0.7)
V2: mistä, jonku m: maahatuaja oo vee hoosta vai,
(2.0)
S: joo, tietysti, hhh
(1.9)
V2: nyt jo se kopiohomma vaa p: pilaa markkinoita

Esimerkkitekstien ja -kuvien asemoinnissa voit soveltaa näitä ohjeita oman harkintasi mukaan. Yleensä on hyvä kuitenkin erottaa esimerkit edeltävästä ja seuraavasta tekstistä tyhjällä rivivälillä (kuten edellä). Rivivälin koko määräytyy leipätekstin mukaan. Esimerkit on numeroitava, ja jokaiseen numeroituun esimerkkiin on viitattava tekstissä. Esimerkkien numerointi on juokseva läpi koko työn eli sitä ei aloiteta uudessa luvussa alusta. Numeroinnissa voit käyttää myös kirjaimia esimerkiksi toisilleen jollain tavoin lähekkäisten tai samaa ilmiötä havainnollistavien tapausten evidenssinä. Esimerkiksi: ”Kuten esimerkeistä (5a) ja (5b) havaitaan, koloratiivirakenteessa onomatopoeettinen verbi on usein momentaaninen.”

(5a) sittem minä sannooh homahutin (DMA, Teisko)

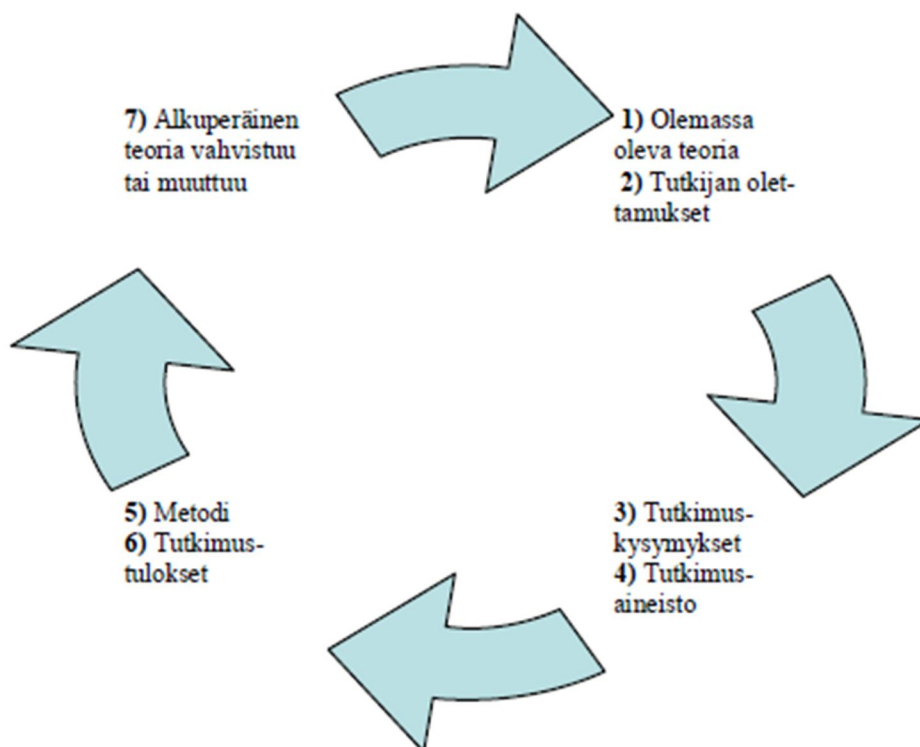
(5b) se [mies] ajjaas suhhautti minuu eelle (DMA, Kärämäki)

Myös taulukot ja kuviot on työssä numeroitava ja otsikoitava. Otsikko tulee taulukon yläpuolelle ja kuvion alapuolelle. Seuravalla sivulla on ensin esimerkki taulukosta, joka on peräisin Markus Hamusen (2012) artikkelista *Koloratiivirakenne, liike ja tapa*. Artikkelin on julkaistu Ilona Herlinin ja Lari Kotilaisen toimittamassa teoksessa *Verbit ja konstruktio*.

Taulukko 1. Koloratiivirakenteiden jakautuminen Pajusen (2001) esittämien liiketyyppien suhteen LA- ja DMA-aineistossa.

Koloratiivirakenteet	LA	DMA
Omavoimainen liike	27	127
Dynaaminen liike	4	35
Kausatiivinen liike	4	6
Refleksiivinen liike	2	3
ei yksiselitteinen	0	27
liike Σ	37	198
liikepiirteisiä (\approx)	20	101
muut	27	111
kaikki Σ	84	410

Tässä esimerkki kuviosta, joka on peräisin Liisa Mustanojan väitöskirjasta (2011) *Idiolekti ja sen muuttuminen. Raaliaikatutkimus Tampereen puhekielestä*.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakentuminen.

Taulukon tai kuvion on oltava ymmärrettävä. Jos taulukon tai kuvion otsikko jakautuu kahdelle riville, käytetään otsikossa riviväliä 1. Taulukko pyritään sijoittamaan niin, ettei se jakaudu kahdelle sivulle.

2 LÄHTEIDEN KÄYTTÖ JA MERKITSEMINEN

Lähteitä käytetään omien päättelyjen (usein aineiston varassa tehtyjen) tukena, kun argumentoidaan jonkin tutkimustuloksen puolesta tai jotain vastaan. Siksi on tärkeää, että myös kaikki omat väitteet erotetaan niistä väitteistä ja tiedoista, jotka tutkija on saanut muilta ja jotka hän vain toistaa ja samalla usein käyttää hyväksi omassa työssään: asettuu jotain vanhaa tietoa vastaan, hakee vertaistukea jostain toisesta samoja tuloksia saaneesta tutkimuksesta, vain vertailee tuloksia vanhoihin tuloksiin, ottaa avuksi toisten luomia käsitteitä, näkökulmia ja luokituksia jne. Mitään vanhaa ei saa plagioida eikä vähäisessä määrin esittää omana tietonaan. Tieteellinen teksti on siten täynnä lähdeviitteitä aikaisempaan tieteelliseen kirjallisuuteen.

Lähteiden määrä ei ole niin tärkeää kuin niiden tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus kyseisen tutkimuksen kannalta. Vaikka opinnäytteissä on osoitettava aiemman tutkimustradition hallinta, niin silti olisi vältettävä turhaa referointia työn alussa. Olisi päinvastoin nopeasti päästävä käsittelemään vain niitä lähteitä, joiden tietoja ja ratkaisuja omassa työssä aikoo hyödyntää. On tietysti perusteltava, miksi valitsee tietyt lähteet ja näkökulmat: yleensä on valittava sellainen, joka sopii omaan ongelmaan parhaiten.

Lähteissä on pyrittävä aina alkuperäislähteille. Omat luentomuistiinpanot eivät ole hyvä lähde: ne ovat aina oman tai ainakin luennon opettajan tulkintoja monista alkuperäislähteistä, ja niitä ei ole yleisessä jakelussa eli työn lukijat eivät niitä saa käsiinsä. Jos kyse on hyvin erikoisesta, innovatiivisesta erikoisluennosta, jonka asioista ei ole olemassa vielä painettuja lähteitä, voi luentomuistiinpanoihinkin viitata. Samoin on lupa viitata suulliseen informaatioon, esimerkiksi keskusteluun toisen henkilön kanssa. Tällainen yksittäinen viittaus esitetään yleensä ko. paikassa vain alaviitteenä eikä sitä mainita lainkaan lähdeluettelossa. Näitäkin viitteitä on yleensä vain harvoin tarpeen tehdä, eikä normaali asiointi työn ohjaajan kanssa ja hänen neuvonsa yleensä vaadi mitään erityistä mainintaa. Huomaa, että Wikipedia ei anonyymien, muuttuvan ja täydentyvän luonteensa vuoksi sovellu tieteellisen tekstin lähteeksi.

Lähdeluettelosta tulee työn lukijan löytää kaikki ne lähteet, joihin työssä viitataan. Sinne ei siis sijoiteta niitä lähteitä, joita tekijä on ehkä lukenut työtä tehdessä mutta joita hän ei työssä tarvitse viittauksina itse työn sivuilla.

Alkuperäislähteille menemisessä voi antaa myönnytyksiä sen mukaan, miten iso tutkimus on ja miten vaikea alkuperäislähde on saada käsiin. Esimerkiksi väitöskirjoissa pitäisi myös ulkomailta vaivautua tilaamaan alkuperäiskirja, jos sitä ei Suomesta saa. Sen sijaan seminaariesitelmää varten tämä ei ole tarpeen, vaan kirjaa voi käyttää jonkin helpommin saatavan, sitä referoivan toisen kirjan

kautta. Tällöin on kuitenkin mainittava, että ei käytä alkuperäislähdettä: ”Karlssonin (19xx: xx) mukaan Bloomfield (19xx: xx) sanoo artikkelissaan, että ...” tms. tavalla. Lähteisiin tulee vain Karlssonin eli oikeasti käytetyn kirjan tieto.

Usein kysytään, millaista tietoa voi esittää ilman viitteitä, vaikka tieto ei olisi oma tutkimustulos. Vastaus on yleensä, että kaikki tieteenalan perustiedot ovat tällaisia, koska ne ovat itsestäänselviä alan kaikille tutkijoille. Käytännössä sanotaan usein, ettei peruskurssien tietoja tarvitse lähteistää. Mutta tämäkin on liian vaikea ohje, ja todellisuudessa kyse on aina harkinnasta: jos ei omassa työssään käsittele äänneoppia, voi termin foneemi tuoda tekstiin selittämättä mutta jos nimenomaan pohtii esimerkiksi geminaation luonnetta fonologisesti, voi olla tarpeen pohtia myös sitä, mitä foneemilla on tarkoitettu ja mitä kriteerejä sille annettu. Suomen sijamuotojen nimitykset yms. tiedot ovat kaikissa tutkimuksissa asioita, joita ei tarvitse erikseen selittää.

Lähteiden merkinnässä noudatetaan Virittäjän ohjeita. Ohjeet löytyvät Virittäjän verkkosivuilta (http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/ohjeet/Ohjeet_kirjoittajalle_2014.pdf)

Mikäli viittaus kohdistuu useampaan kuin yhteen edellä käyvään virkkeeseen, tehdään viittauksesta oma ”virkkeensä”. Tällöin viite koskee kaikkea edeltävää, saman kappaleen tekstiä aina edelliseen viittaukseen asti. On kuitenkin huomattava se hankaluus, että tällainen viittaustapa ei aina riittävän yksiselitteisesti kerro, mikä kaikki virkkeissä on referointia ja mikä taas kirjoittajan omaa. (Ks. Kniivilä, Lindblom-Ylänne & Mäntynen 2012: 122–124.) Siksi sen käyttöä kannattaa harkita. Jos tulee viitanneeksi samalla kertaa saman kirjoittajan useampaan eriaikaiseen teokseen, niin ne voi laittaa joko aika- (uusimmat ensin) tai tärkeysjärjestykseen. Jos taas tulee viitanneeksi saman kirjoittajan useampaan samavuotiseen teokseen, niin nämä voi erottaa toisistaan pienaakkosin (esim. Virtanen 2010a, 2010b). Nämä tulee sitten vain muistaa johdonmukaisesti merkitä myös lähdeluetteloon. Suhdettaan viitattuihin lähteisiin voi korostaa konventionaalisilla lyhenteillä: esim., ks., ks. esim., ks. myös, ks. lisäksi, vrt. esim.² Aika ajoin hyödyllisiä lyhenteitä ovat mts. eli ’mainitun teoksen sivu’, jolla voidaan viitata samassa tekstikappaleessa aiemmin esiintyneen lähteeseen (esim. Kniivilä ym. mts. 12) ja mp. eli ’mainitussa paikassa’, jolla viitataan täsmälleen samaan kohtaan kuin välittömästi edellä samassa lähteessä (siis Kniivilä ym. mp. [eli s. 12]).

Joskus voi olla tarpeen – vaikka näitä nimenomaisia tapauksia ei kannata liikaa käyttää – viitata johonkin painamattomaan tai muuten epätyypilliseen lähteeseen: Esimerkiksi verkkosivuun

² Ks. tarkoittaa ’asiasta tarkemmin’ ja vrt. on kontrastiivisempi ’kuitenkin’.

voi viitata ko. sivuston nimellä ja viittauspäivämäärällä (Ohjeita ja suosituksia, Kotuksen sivusto 28.2.2015). Lähdeviitteisiin ei laiteta näissä url-osoitteita, vaan ne merkitään sitten lähdeluetteloon. Vielä lopuksi muutama yleinen huomio, joihin kannattaa kiinnittää huomiota lähdeviitteissä. Ensiksi kannattaa välttää tekstikappaleiden loppuun säännöllisesti kasautuvia viitteitä. Ylipäätään raskaita viiteryypäitä varsinkin pidemmän viittaamattoman jakson jälkeen ei kannata ottaa tavaksi asti. Toiseksi ei ole, ellei siihen ole erityistä perustetta, syytä viitata vain yhteen lähteeseen. Jos kuitenkin tukeutuu samaan lähteeseen pidemmäksi aikaa, niin se kannattaa tehdä metatekstillä selväksi, esimerkiksi ”Virtanen (2012) on esittänyt ongelmaan kolme ratkaisuvaihtoehtoa. Seuraavaksi esittelen kunkin niistä”.

LÄHTEET

Bloomfield, Leonard 1933: Language. New York: Henry Holt & Co.

Kiviniemi, Eero 1971a: Suomen partisiippinimistö. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 295. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

——— 1971b: Vastakohta- ja variointinimistä. – Virittäjä 75 s. 123–134.

VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Verkkoversio, viitattu 1.11.2008. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.